

Hoofdstuk 1
Nederlands-Britse familiebanden
Misjopge jaargang 13 - 2000 - editie 4

NEDERLANDS-BRITSE FAMILIEBANDEN: EEN RELAAS OVER SAMENWERKING

(Het onderzoek dat hieronder herhaald wordt werd gedaan in een tijd dat Internet weliswaar al bestond, maar zeker niet in de omvang die het later kreeg. Archieven waren bij lange na nog niet zo ver dat ze via dat medium waren te raadplegen.)

Het is bekend dat in de negentiende eeuw veel Joodse Nederlanders naar Londen verhuisden. Hun onderlinge relaties en die met achtergebleven familie zijn interessant voor iedereen die zulke 'emigranten' in de familie heeft. In *Misjopge* (jaargang 12, nummer 2) beschreef Aubrey Jacobus dit eerder, op levendige wijze.

Het volgende is een vertaald artikel van ondergetekende. Het verscheen in 1999 in *Shemot*, ons zusterblad in het Verenigd Koninkrijk, met de bedoeling het beeld van onze ex-landgenoten te verlevendigen. Bovendien toont het aan hoeveel vruchten 'overseas' samenwerking kan afwerpen.

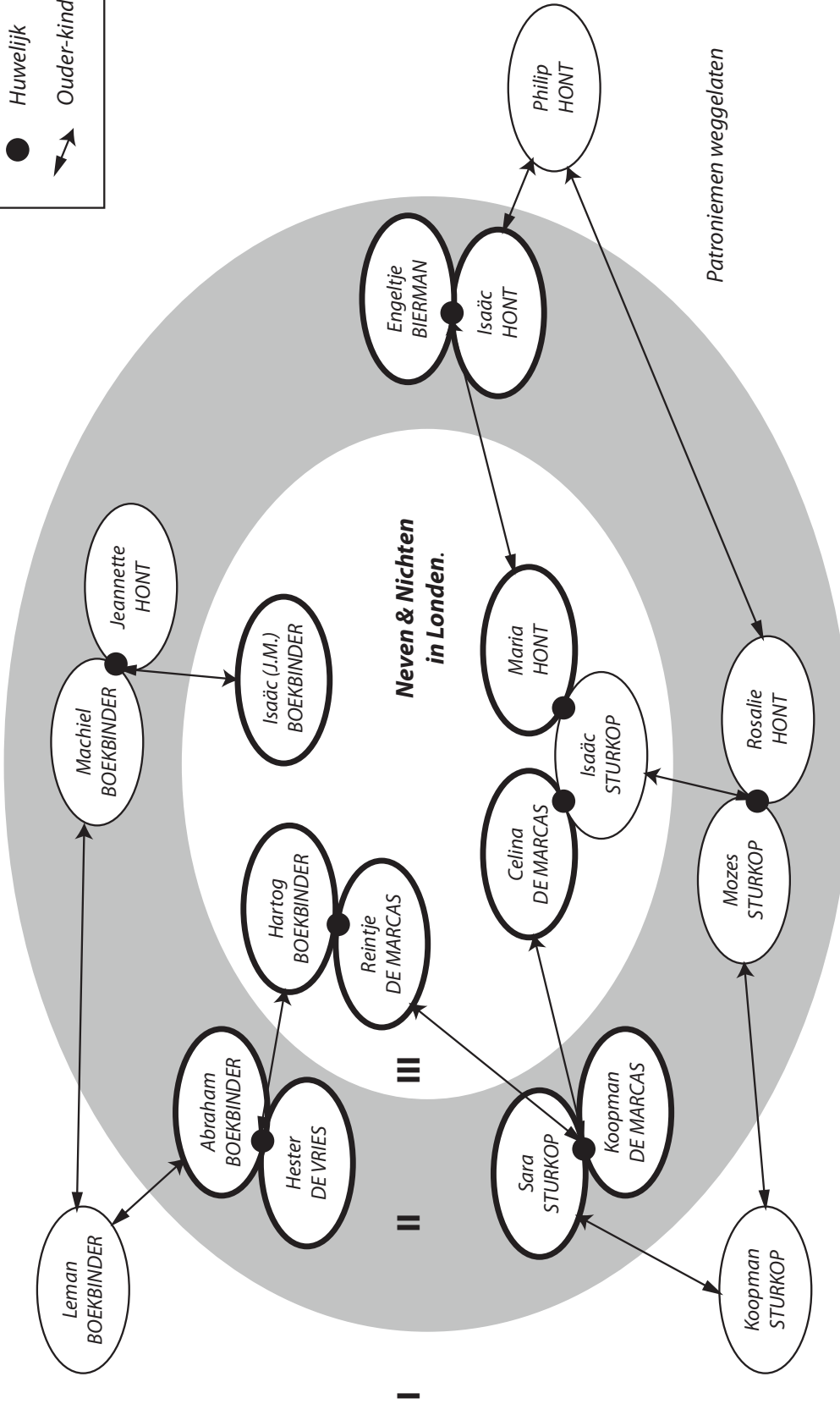
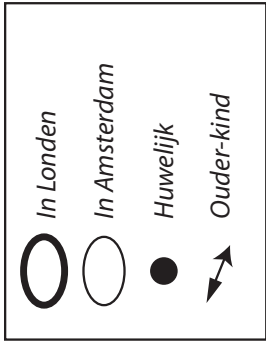
In die tijd woonden vele Nederlandse Joden op Tenderground, een wijk in Londen, waar zij in groten getale een nieuw huis hadden gevonden. Hun mobiliteit en hun levensomstandigheden zijn al in vele artikelen belicht, zoals in het bovenstaande artikel in *Misjopge*.

Het volgende relaas brengt aan het licht dat de Nederlandse immigranten verwelkomd werden in een warm familienest. Het lijkt er ook sterk op dat familie en bekenden, die al eerder naar Londen verhuisden, vele achterblijvers hebben aangemoedigd om eveneens de oversteek te wagen. Vaak ook huwde men binnen de (van oorsprong) Nederlandse familiekring.

De gegevens in dit artikel zijn ontsproten in samenwerking met Aubrey Jacobus, die voor mij naar gegevens in Britse archieven zocht, terwijl ik hetzelfde voor hem deed in Nederland. Via dit wederzijdse onderzoek bleek dat families, die ogenschijnlijk geen verband met elkaar hielden, nauwe betrekkingen met elkaar hebben gehad. Huwelijken, die aanvankelijk toevallig leken, blijken te zijn gebaseerd geweest op langdurige banden vanuit Nederland.

Hopelijk wordt de lezer niet te zeer vermoeid met namen die niet voor iedereen interessant zijn, maar mij ontbreekt een betere manier om dit voorbeeld van Brits-Nederlandse te illustreren. De tamelijk ingewikkelde familiebanden zullen soms ook wat moeilijk te volgen zijn. Daarom is een familieschema aan dit artikel toegevoegd.

Het onderzoek begon indertijd toen Aubrey Jacobus een poging ondernam om het overlijden te traceren van Sara Sturkop, een 'verloren' familielid van mij. Zij en haar gezin kwamen in 1863 naar Londen en daar woonde zij nog toen hun jongste dochter, Celina de Marcas, in 1874 met haar Nederlandse neef Isaïc Sturkop trouwde. Dit toont al een huwelijk binnen de internationale familie aan, hetgeen herhaald werd toen Celina in Amsterdam was overleden en de jonge Isaïc

Verwantschappen tussen Nederlands-Joodse families in Londen en Amsterdam.

voor de tweede maal huwde met een 'Brits' nichtje, Maria Hont. Isaäk Sturkop bracht dus tweemaal een bruid van Londen naar Amsterdam. De vader van Maria, Isaäk Hont, was een broer van Rosalie Hont, de echtgenote van een broer van Sara Sturkop: mijn betovergrootvader Mozes Sturkop. Isaäk Hont was derhalve een zwager van de bovengenoemde Mozes Sturkop. Zij en het gezin van Isaäk Hont leefden vlak bij elkaar op Tenderground.

Tot zover de luttele gegevens die mij vóór het onderzoek bekend waren.

Aubrey Jacobus vond veel. Een voorbeeld: de oudste dochter van Sara, Reintje de Marcas, trouwde met iemand die Hartog Boekbinder heette. Hartog was een zoon van Abraham Boekbinder, die genealogisch interessant was voor Aubrey. Zij kwamen in 1865 naar Londen, in de voetsporen van twee andere zoons van Abraham. Haalden Sara c.s. hen over om te komen? Tot zover niets bijzonders, maar Aubrey verzocht mij in Nederland enig onderzoek te doen naar deze familie Boekbinder. Daarbij bleek dat Abraham Boekbinder in Amsterdam een broer had, Machiel genaamd. Al gauw werd duidelijk dat deze broer getrouwd was met Jeannette Hont, een zuster van mijn bovengenoemde betovergrootmoeder Rosalie Hont. Waarschijnlijk waren deze familiebanden nooit aan het licht gekomen zonder dit zoekwerk voor Aubrey te verrichten. (Zie hierboven: Isaäk Sturkop, zoon van Rosalie Hont en Mozes Sturkop, trouwde met een 'Londense' dochter van een zuster van Mozes en later met een 'Londense' dochter van een broer van Rosalie).

We kunnen dus vaststellen dat Sara Sturkop en Abraham Boekbinder elkaar al in Amsterdam kenden en dat de families zich herenigden in Londen. Hun wederzijdse kinderen, Reintje en Hartog trouwden binnen familiekring, hoewel zij waarschijnlijk geen bloedverwanten waren. Het is nu ook duidelijk dat de in Londen wonende Isaäk Hont zusters in Amsterdam had die, via hun zoons, familiebindingen met Londen hadden.

Tenderground wemelde van de Nederlandse families die nauw contact onderhielden, met elkaar en met familie en vrienden in Nederland: Abraham Boekbinder, Sara Sturkop en Isaäk Hont; zij en hun ouders moeten elkaar in Amsterdam goed gekend hebben.

Veel broers en zusters bleven in Amsterdam, zoals Machiel Boekbinder en zijn vrouw Jeannette Hont en Mozes Sturkop met zijn vrouw Rosalie Hont. Hun kinderen verbonden zich echter met hun familie in Londen, zoals Isaäk Sturkop en een zoon van Machiel Boekbinder, die zich voor goed in Londen vestigde. Ook hij was een neef tussen vele neven en nichten in die stad.

Waarschijnlijk zijn al deze namen voor de meeste lezers minder interessant, maar dit is bedoeld als voorbeeld van het inzicht in Brits-Nederlandse Joodse familiebanden dat door samenwerking verkregen kan worden.

Een bijproduct van deze zoektocht, gericht aan diegenen die aan beide zijden van de Noordzee zoeken naar familie, is dat men erop bedacht moet zijn dat Nederlandse Joden vaak na enige tijd hun naam veranderden in meer Engels klinkende versies. Als bijvoorbeeld uw naam Hont of De Marcas is, dan zullen de volgende voorbeelden al gauw een beroep doen op uw vindingrijkheid. Engeltje Bierman, de weduwe van Isaäk Hont, wordt later in de Britse archieven teruggevonden als Adelaide Hunt. Reintje de Marcas overleed in Londen als Boekbinder, maar in de overlijdens-annonce staat haar (aangepaste) meisjesnaam Rica Marcas. Maar ook Bockbinder komt voor en vormen als Dehond in plaats van De Hond. Wie in Engeland zoekt moet daarop bedacht zijn.

Er zijn veel meer gegevens verkregen door informatie uit te wisselen. Andere families, meer kinderen Boekbinder, De Marcas en Hont en kortstondige bezoekers uit Nederland blijven in dit korte bestek onvermeld. Ook hier wordt geen gewag gemaakt van hen die na een tijdje voorgoed naar Amsterdam terugkeerden. Er is nog steeds geen antwoord op de vraag waarmee het onderzoek begon (het overlijden van Sara Sturkop), maar er is zoveel meer inzicht verworven over haar

familie en, sociaal veel belangwekkender, hoe hun levens op Tenderground zich rond één grote familie en hechte vriendenkring afspeelden. Zij hadden de intimiteit van hun clan en er was een constante uitwisseling van personen en nieuws tussen Londen en Amsterdam.

Het onderzoek toont tevens aan dat, wanneer men met 'overseas' samenwerkt, de uitkomst niet alleen bestaat uit verrijking van de eigen genealogie, maar dat dit ook leidt tot een diepgaand inzicht in de sociale omstandigheden van onderlinge families.

Tot zover het artikel in *Shemot*. Als reactie daarop ontstond nieuwe samenwerking, met andere leden van onze Britse zusterorganisatie. Inmiddels zijn inzichten over andere families verkregen (zoals de familie Zeegen) en, voor de schrijver dezès het meest interessant, uiteindelijk toch nog antwoord op de oorspronkelijke vraag: de overlijdensgegevens van Sara Sturkop, die aangetroffen werd onder de naam Sarah De Marcus. Zelf zou ik dit nimmer hebben gevonden.